

Swarzędzki alfabet historyczny Antoniego Kobzy

Kobylnica

(fragmenty)

Kobylnica leży 4 km na północ od Swarzędza, przy drodze wojewódzkiej nr 194 i linii kolejowej Poznań – Gniezno, mieszka tu 1589 osób (2015 r.).

Nazwa wsi ma charakter kulturowy i wywodzi się od nazwy łąki znajdującej się w pobliżu wsi, na której wypasano kobyły...

W 2018 roku przypada 380-lecie lokacji Swarzędza... A przecież bogatą i barwną historię mają też okoliczne miejscowości. Z tej jubileuszowej okazji kontynuujemy cykl artykułów o historii ziemi swarzędzkiej. Ich autorem jest pan Antoni Kobza, są fragmentami obszernego, przygotowanego do druku opracowania pt. „Dzieje wsi okolic Swarzędza. Szkice do historii powiatu poznańskiego”. Tym razem: Kobylnica.

Kobylnica. Budynek szkolny z 1902 r. Zbiory Henryka Sobkowiaka

Walka mieszkańców z germanizacją

...W czasach wzmożonej germanizacji ziem polskich przez pruskiego zaborcę, władza m.in. zmieniała nazwy polskie na niemieckie. Po wybudowaniu w 1872 r. linii kolejowej Poznań – Gniezno (i dalej do Inowrocławia) Prusacy nadali stacji w Kobylnicy nazwę *Kobelnitz*. Nazwę tę urzędnicy różnych pruskich instytucji państwowych automatycznie przenieśli na wieś, ale Polacy dokonali jej spolszczenia i obok powszechnie funkcjonującej nazwy Kobylnica zaczęto używać także nazwy *Kobelnica*. W kwietniu 1907 r. sprawa nazwy wsi została upubliczniona, ponieważ do gazet przedostała się informacja o kobylnickim gospodarzu Teodorze Drachowskim, którego poznańska policja ukarała za stosowanie nazwy *Kobelnica*, zamiast *Kobelnitz*. Zgodnie z ówczesnymi zarządzeniami władzy zaborczej, każdy gospodarz miał obowiązek oznaczać konny wóz tabliczką z imieniem i nazwiskiem właściciela oraz miejscem jego zamieszkania. Ukaranym mandatem w wysokości 3 marek za przekroczenie rozporządzenia regencyjnego z marca 1901 r. Drachowski odwołał się do sądu. W imieniu powoda występował z ramienia poznańskiej „Straży” mecenas Drwęski, który udowodnił sądowi, że nazwa *Kobelnitz* dotyczy wyłącznie stacji kolejowej a nie wsi. Dzięki temu sąd uniewinnił Teodora Drachowskiego...

Problemy z władzą pruską miała kilka lat wcześniej także inna mieszkanka Kobylnicy, 18-letnia Agnieszka Lamaszewska. Została oskarżona w 1903 r. o obrazę majestatu

...Tak jak w innych wiejskich dobrach Wielkopolski, tak i w Kobylnicy zgodnie z ustawą kwietniową 1823 r. przeprowadzono uwłaszczenie chłopów. Z wnioskiem do władz regencji poznańskiej o przeprowadzenie separacji gruntów i regulacji stosunków między dworem a gospodarzami, wystąpili sami kobylniczcy chłopcy.

...Uwłaszczenie nie objęło wszystkich mieszkańców wsi. Sytuacja komorników i robotników rolnych nie uległa żadnej zmianie. Na tle zawiedzionych nadziei poprawy bytu, ...w Kobylnicy, doszło do odmowy wykonywania pańszczyzny przez pominięte uwłaszczeniem grupki najuboższych mieszkańców. Zaburzenia trwały przez jakiś czas i dopiero po perswazjach przedstawicieli władzy i niewielkich ustępstwach dziedzica przywrócono porządek.

...W Kobylnicy folwark istniał co najmniej do 1877 r. i był w dalszym ciągu własnością Augusta Cieszkowskiego, bowiem wynika to z umowy o dzierżawie, którą zawarł hrabia z Teodorem Dembińskim w 1865 r. na dwanaście lat. W kontrakcie wymieniony jest między innymi folwark w Kobylnicy, który posiadał 85 ha ziemi...

...Pod koniec XIX wieku Kobylnica stała się popularną podpoznańską miejscowością wypoczynkową podobnie, jak nieco później Puszczykowo koło Mosiny...

...Do Kobylnicy przyjeżdżał kilkakrotnie znany poznański rysownik i malarz Paulin Gardzielewski, wiceprezes Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Poznaniu. Artysta znany był głównie z obrazów o tematyce religijnej oraz projektów witraży. Zachwyliła go uroda okolicy i uwiecznił ją na dziesięciu obrazach tworzących cykl pejzaży kobylnickich, które wystawiał dla publiczności w siedzibie Towarzystwa w październiku 1905 r.

...Bardzo duży wpływ na wieś, jej mieszkańców i całą okolicę wywarło założenie przez Towarzystwo „Stella” w końcu XIX wieku, ośrodka kolonii wakacyjnych oraz stacji sanitarnej, przekształconej w dziecięce sanatorium dla rekonwalescentów...

...Po wybuchu I wojny światowej cały ośrodek w Kobylnicy zajęła armia niemiecka przebywająca tu do wiosny 1915 r. Po wyjściu wojska budynki trzeba było odnawiać. W 1916 r. przyjęto w ośrodku 212 dzieci na koloniach, a w stacji sanitarnej 145 rekonwalescentów

Kobylnica. Willa Mizerskiego, stan w 2016 r. Fot. Antoni Kobza

i rozprawa toczyła się przed izbą karną pod przewodnictwem samego dyrektora sądu dr. Felsmanna. Podczas rozprawy stwierdzono, że Lamaszewska obraziła króla i królową Prus. W związku z tym, że proces odbył się z wykluczeniem publiczności nie wiadomo jak i gdzie doszło do złamania prawa. Oskarżoną skazano na trzy miesiące więzienia...

...Wzorem całej Wielkopolski w latach 1906-1907, w Kobylnicy także miał miejsce strajk szkolny, którego głównym powodem był nakaz wprowadzenia języka niemieckiego na lekcjach religii, gorliwie realizowany przez kierownika szkoły Gawrońskiego. Strajk rozpoczął się w październiku 1906 r. i podobno trwał najdłużej - biorąc pod uwagę szkoły na obecnym obszarze gminy Swarzędz.

Kobylnica w okresie międzywojennym (1919-1939)

Niewiele wiadomości przetrwało o mieszkańcach Kobylnicy w okresie międzywojennym...

W 1923 r. przeprowadzono wybory do samorządu wsi, a sołtysiem i poborcą podatków został chałupnik Franciszek Stachowiak. Na pierwszego ławnika wybrano gospodarza Józefa Wolniewicza, na drugiego – gospodarza Ignacego Srokę, a zastępcą ławników został kolejarz Franciszek Doba...

W 1931 r. Stanisław Rumiński (mieszkaniec Kobylnicy od 1930 r.) założył we wsi Ochotniczą Straż Pożarną. Strażacy nie posiadali własnych pomieszczeń i wynajmowali salę od pana Jędraszka, który był majordomem (zarządcą) w wierzenickim dworze. Zbudowana przez niego na polecenie hr. Augusta Adolfa Cieszkowskiego sala miała na celu ożywienie życia społeczno-kulturalnego wsi i rzeczywiście taką rolę spełniała. Posiadała scenę, widownię i podstawowe zaplecze.

Wojsko niemieckie na terenie Stacji Sanitarnej w 1915 r. w Kobylnicy.
Zbiory Piotra Choryńskiego

...W tej właśnie salce odbył się pierwszy w Kobylnicy seans filmowy, a do aparatu napędzanego energią elektryczną przywieziono z Poznania agregator prądotwórczy.

... W pobliżu drogi do Swarzędza (ul. Dworcowa) wybudowano w 1932 r. okazałą willę... ..Właścicielem jej był Ignacy Mizerski, który parcelę otrzymał od hr. Augusta Cieszkowskiego.

...Można stwierdzić, że Kobylnica dzieliła się wówczas na dwie różniące się od siebie części: wschodnią i zachodnią. Zachodnia - ze stacją kolejową - miała charakter wypoczynkowy, letniskowy, natomiast wschodnia pozostała typową wsią składającą się z niewielkich domów mieszkalnych i zabudowań gospodarczych należących do rolników.

II wojna światowa wtargnęła do Kobylnicy 3 września 1939 r., gdy niemieckie lotnictwo zbombardowało wieś w rejonie dworca kolejowego i starej szkoły. Władze okupacyjne, już w 1939 r. zmieniły nazwę wsi na *Roßgarten*, a w 1943 r. ponownie na *Kobelnitz*, która funkcjonowała w czasie zaborów.

...Willa Mizerskiego przy ul. Dworcowej została zajęta i Niemcy zorganizowali w niej w 1940 r. szkołę pilotażu. Dotychczasowy właściciel (I. Mizerski) musiał opuścić swoją własność i zamieszkał u Rumińskiego przy obecnej ul. Poznańskiej (naprzeciwko szkoły).

...Niemcy w 1942 r. założyli w Kobylnicy obóz pracy, w którym trzymano Żydów zatrudnianych głównie do pracy przy lokalnej linii kolejowej Kobylnica - Franowo.

...Mieszkańcy Kobylnicy dość szybko zorientowali się w trudnych warunkach, w jakich znaleźli się więźniowie żydowskiego obozu pracy i starali się im pomagać. Na przykład, podczas marszu więźniów do miejsca pracy lub powrotu do obozu, wystawiano dla nich, w miarę skromnych możliwości, chleb i gotowane ziemniaki.

20 stycznia 1945 r. Kobylnica została wyzwolona spod władzy niemieckiej przez Armię Czerwoną...

...Z wygnania powróciły rodziny kobylnickich rolników: Wielochowie, Goderscy, Kucharscy i Srokowie, obejmując swoje gospodarstwa będące nierzadko w stanie ruiny.

Stanisław Rumiński reaktywował działalność Ochotniczej Straży Pożarnej, a miejsce po lesie przylegającym do wsi i wyciętym w 1945 r. przez Rosjan, obsadzono sadzonkami sosny.

...W kaplicy natomiast, około połowy lat siedemdziesiątych XX wieku z powodu nieostrożności wybuchł pożar. W sierpniu 1999 r. w bezpośrednim sąsiedztwie kaplicy, dwa razy paliły się zabudowania gospodarcze. Największy pożar kaplicy wybuchł w godzinach nocnych 20 listopada 2000 r. i strawił całą drewnianą część obiektu. Przyczyny pożarów pozostały nieznane...

Sołtysi Kobylnicy po II wojnie światowej (wykaz niepełny): Kuraś, Zapendowski, Kazimierz Kowalski (1990 - 1992), Jerzy Maciejewski (1992 - 1994), Marek Baumgart (1994 - 2006), Artur Siemaszko (2006 - 2014), Grażyna Orpińska (od 2014 r.).

